

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Ա. ՌՈԶԻՆԿՈ

1 MAR 2010

Հ Ո Ւ Թ Ա Տ Ե Տ Ր

ՀԵՏԱԽՈՒՅՁ—ՀՐԵՏԱՎՈՐԻ

Հ Ա Մ Ա Ր

358.1

Պ-62

ՊԵՏՅՐԱՏ

1 9 3 2

ՅԵՐԵՎԱՆ

358.1

0-62 uf

Ա. ՌՈԶԻՆԿՈ

ՀՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԵՏԱԽՈՒՅՋ—ՀՐԵՏԱՎՈՐԻ ՀԱՄԱՐ

Հավանություն և գտել Բ.-Գ. Կարմիր
Բանակի հրետազորի տեսչության կողմից

1007
33806

ՊԵՏԼՈՍ

ՅԵՐԵՎԱՆ

1932

ժամկետին չեն ստացվել, ապա ուրեմն հետախուզության աշխատանքն ապարդյուն է անցել, հրետանին իր կրակով վոչ միայն չի ոգնի հետևակին, այլ և ինքը կարող է հակառակորդի կրակից մեծամեծ կորուստներ կրել մարդկանցով, ձիերով և նյութական մասով:

Հրետանային հետախուզության մեջ մտնում է հակառակորդի և տեղանքի հետախուզությունը, իր հետևակի վրա դիտողություն ունենալը (վորտեղ և հետևակը և ինչ է անում) և այն բոլոր տվյալների նախապատրաստելը, վորոնք անհրաժեշտ են մարտկոցով կրակ բանալու համար:

Հակառակորդին հետախուզել՝ նշանակում է վորոշել, թե հակառակորդը վորտեղ է և ինչ է անում: Տեղանքի հետախուզությունը բաղկացած է՝ ճանապարհի, դիտակետերի, կրակային դիրքի, քարշի ջոկի և մարտապաշարի մատակարարման ջոկի տեղերի և հանգստի համար դասավորվելու տեղերի հետախուզությունից:

Բացի հակառակորդին ու տեղանքն հետախուզելուց, հրետանին դիտողություն է ունենում իր հետևակի վրա, վոր իմանա, թե վորտեղ է հետևակը և ինչ է անում: Այս անհրաժեշտ է նրա համար, վոր հրետանին իր կապը չկտրի այն հե-

տևակից, վորին նա ապահովում է և վորպեսզի նա իր կրակով հետևակին կորուստներ չպատճառի, ինչպես այդ շատ հաճախակի պատահում էր իմպերիալիստական պատերազմում, շնորհիվ իր հետևակի վրա վատ կազմակերպած դիտողության:

Հրետանային հետախուզությանը մասնակցում են հրետանու բոլոր զորամասերի և ստորաբաժանումների հրամատարները: Բացի դրանից այդ հետախուզությանը մասնակցում են՝ 1) Վեյսյեիլյա մասնագիտական և հետախուզական որգանները՝ մարտկոցների և դիվիզիոնների ղեկավարման դասակները, տեղագրական (տոպոգրաֆիական) ջոկատները, ողաչափական պոստերը և ձայնաչափական ու լուսաչափական մարտկոցները և 2) Ուլային հետախուզական որգանները՝ ինքնաթիռներ և ողապարիկներ, վորոնք գործադրվում են վերերկրյա հետախույզի աչքից ծածկված հրետանային նպատակները գտնելու, և մարտկոցի, դիվիզիոնի վարած կրակը ճշտելու համար:

Տեղագրական ջոկատը նախապատրաստում է հենակետերի ցանցը և հիմնականում տեղանքի վրա ստուգում է կրակային դիրքի, դիտակետերի և նպատակների դասավորման ճշտությունը, վոր-

լոնք վորոշված են քարտիկի միջոցով, մարտկոցի հրամատարի աշխատանքը հեշտացնելու համար և հիմնական հրահանքն ամենից ավելի մեծ ճշտությամբ դեպի նպատակն ուղղելու համար:

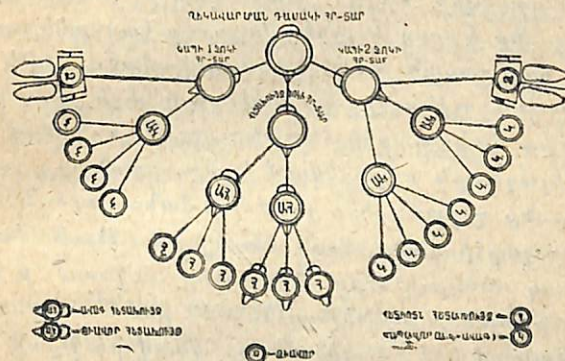
Ողաչագրական պոստը հսկում է քամու ուժի և ուղղության վրա, ողի ջերմաստիճանի և խտության վրա, վորպեսզի կարելի լինի համապատասխան ուղղումներ մտցնել անկյունաչափի և նշանոցի մեջ:

Ձախտչափական և լուսաչափական մարտկոցները վորոշում են հակառակորդի մարտկոցների կրակային դիրքերի տեղերը դրանց ձիգերի ձայնի, բոցի և ծխի համեմատ:

Հրետանային հետազոտության հիմնական որդանները մարտկոցների և զինվորների ղեկավարման դասակներն են, վորոնք կատարում են աշխատանքի գլխավոր մասը (չծանկար 1):

Գծանկարից յերևում է, վոր ղեկավարման դասակի հիմքը հետախույզներն են կազմում: Այստեղից պարզ է, թե ինչ նշանակություն ունի հետախույզների լավ և վորոշակի աշխատանքը: Հետախույզի աշխատանքն իրոք վոր ահագին նշանակություն ունի մարտկոցի համար: Հետախույզն ունի հետևյալ պարտականությունները՝

1. Հետախույզի հակառակորդին և տեղանքը:
2. Դիտողություն ունենալ իր հետևակի առաջավոր մասերի դասավորման և գործողությունների վրա:

Գծանկար 1. Մարտկոցի ղեկավարման դասակի կազմը:

3. Ողնել մարտկոցի հրամատարին տվյալներ պատրաստելու կրակ բանալու համար և դիտել իր արկերի պայթումները:
4. Տանել պահպանության ծառայությունը:
5. Կատարել լրատարի և ձիապանի պարտականությունները:

II. ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՀԵՏԱԽՈՒՋՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հետախուզելով ճանապարհը, հետախուզյալն ապահովում է հրետանու անարգել շարժումը: Հետախուզությունը կատարում է հեծելադեպքերով: Պարագային հայած, ճանապարհի հետախուզությունը կարող է լինել վաղորոք կազմակերպված և սովորական ձևով կազմակերպված: Յեթե հետախուզությունը կազմակերպվում է վաղորոք՝ ապա ճանապարհի հետախուզության համար հեծելադեպքն ուղարկվում է մի որպանացք առաջ իրենց զորամասերի շարժման ճանապարհով: Ճանապարհի սովորական հետախուզության ժամանակ հեծելադեպքը յեղակետից մեկնում է վողջ զորասյունի մեկնելուց 15—20 րոպե առաջ և ընթանում է 1—2 կիլոմետր հեռավորության վրա իր մարտկոցի առջևում:

Ճանապարհի վաղորոք հետախուզությունն ուղարկվում է զորասյունի հրետանու պետի կողմից առաջապահի (ավանգարդի) մի վորևե դիվիզիոնից: Ճանապարհի սովորական հետախուզությունն ուղարկվում է շարանի (եղելոնի) ավագ հրետանային պետի կարգադրությամբ շարանի առջևի մասում գտնված մարտկոցից:

Ճանապարհի վաղորոք հետախուզության ուղարկված հեծելադեպքի կազմի մեջ մտնում են՝ դիվիզիոնի հետախուզության պետը, ավագ հետախույզն ու 3—4 հետախույզ՝ դիվիզիոնի ղեկավարման դասակից: Ճանապարհի սովորական հետախուզության ժամանակ հեծելադեպքի կազմի մեջ մտնում են շարանի առջևի մասում գտնված մարտկոցից մեկ հրանոթապետ և մեկ հետախույզ, իսկ մնացած մարտկոցներից մի-մի քարշի ջոկի հրամատար և մի-մի հետախույզ:

1. Անապարհի հետախուզության մեկնելուց առաջ.

1) Ճշտության մարդիկ խնդիրը, առաջիկա շարժման ուղին:

2) Հրամատարից իմացիր, թե վորտեղ կարող է գտնվել հակառակորդը, վորտեղ են և ինչպես են շարժվելու մեր զորքերը:

3) Յեթե վաղորոք կազմակերպված հետախուզության ևս մեկնում, ապա հեծելադեպքի պետից իմացիր, թե վորտեղ է նշված մեծ հասցստի կամ գիշերոթի ուղին:

4) Իմացիր, թե ուր պետք է ուղարկել զեկուցագրեր աչնպիսի խոչընդոտների մասին, վորանց

վերացնելու համար պահանջվում է սապյորների կամ հատուկ խմբի մասնակցությունը:

5) Գրի առ, թե վոր ժամկետներին պետք է ղեկուցադրեր ուղարկել հետախուզության հետևյալների մասին, վորովհետև հրամատարը կարող է հիվանդանալ, սպանվել կամ վիրավորվել և դու հարկադրված կլինես փոխարինելու հեծելադետքի պետին:

2. Հանապարհի նախադակը (կրոկի, սխեմա)

6) Ուսումնասիրիր քարտեզն՝ անկախ հեծելադետքի պետից և պատրաստիր ճանապարհի նախարդակը: (սխեման, կրոկին): Դրա համար քարտեզը տողիբ հավասար քառակուսիների, ամեն մի կողմը 1—2 սանտիմետր և պատրաստիր մի թերթ մաքուր թուղթ: Այդ թերթ թուղթը նույնպես տողիբ քառակուսիների, բայց ամեն մի կողմը 2—4 սանտիմետր, նայած թե ինչպիսի մասշտաբ ունեցող քարտեզից ես վերցնում, այնպես, վոր նախարդակի մասշտաբը հասցնես 400 մետրի՝ 2 սանտիմետրի մեջ, կամ 200—250 սաժենի մեկ մատնաչափի մեջ:

7) Քարտեզի վրա գունավոր մատիտով նշանա-

կիր այն ճանապարհը, վորով պետք է շարժվել, և դրա յերկու կողմերից՝ 1—2 կիլոմետր հեռավորության վրա գծեր քաշիր, դա յիլ կլինի հենց ճանապարհի նախարդակի սահմանները: Այդ բերկու գծերի միջև պարփակված քարտեզի 2—4 կիլոմետր լայնության շերտը կարկինի կամ մասշտաբի քանոնի ոգնությունը փոխանցիր քո ունեցած թերթի վրա:

8) Ուշադրությամբ հետևիր, վոր բոլոր տեղական առարկաները, ճանապարհները և քարտեզի այլ նշանները ճշտությամբ տեղավորվեն թերթի համապատասխան քառակուսիների մեջ: Մկրում գծիր ճանապարհները, գետերը, բնակավայրերը, հորիզոնականների կտրուներով նշիր բարձրունքները, և ապա միայն բոլոր ճացածը:

3. Շարժման ժամանակ.

9) Ամբողջ ժամանակ հետևիր ճանապարհին, համեմատիր տեղանքը քո ճանապարհի նախարդակին և ուղղումներ արա, վորովհետև քարտեզը կարող է այդպիսի մանրամասնություններ չունենալ կամ ընդհանրապես կարող է հնացած լինել:

10) Ուշադրությու՜ն դարձրու, թե ճանապարհը

վորքան ե անցանելի, ինչպիսի ուղղորդություն
(զատիվարություն) ունեն վերելքներն ու վարելք-
ները, թե հնարավոր ե արդի՞ք թ. Ն. վարակված
տեղամասերը քամու փչելու կողմից շրջանցել, հի-
շիր և այս ամենը նշիր քո նախադրական և ղե-
կուցիր հեծելազետքի պետին:

11) Յեթե շրջանցող ճանապարհ ընտրելու հա-
մար հեծելազետքի պետը քեզ աջ ու ձախ կողմն ու-
ղարկի, ուշադրությամբ ղենի տեղանքն ու ճանա-
պարհը և միտքդ պահիր հեծելազետքին միանալու
կարգը, թե չե չես կմնաս:

12) Լավ միտքդ պահիր այն ճանապարհը, վո-
րով շարժվում ես, հիշիր, վոր քեզ միշտ կարող
են զեկուցադրով ղեպի չես ուղարկել կամ դու
կնշանակվես մարտկոցի (զիվիզիոնի) ուղեցույց:

4. Կամուրջ գննելու ժամանակ.

13) Ուշադրություն դարձրու փովածքի ամրու-
թյան և անջնաս լինելու վրա և անպայման իմա-
ցիր, թե ինչ դրության մեջ ե ներքեի կառուց-
վածքը, նժանապետ, վորքան սարքին են կամրի-
ջի ելքերը, նրանց փշանալու հնարավորությունը
հրետանու անցնելու ժամանակ:

5. Գեթի հուն (կսրոնի) փնտելու ժամանակ.

14) Միտքդ պահիր, վոր հունը (ծանծաղուտը)
հեշտությամբ կարելի չե վորոշել յերկու կողմից
ղեպի դետը բերող ճանապարհների միջոցով, ա-
ռանձին սալերի անիվների հետքերի ոգնությամբ,
գետի ծանծաղուտների և ցածր ափերի ոգնու-
թյամբ. արագ հոսանք և քարքարոտ դաշտ ունե-
ցող լեռնային գետերի ծանծաղուտ տեղերը միշտ
նկատելի չե լինում շորհիվ ջրի թեթև ծածան-
ման կամ լափին տալուն, Հունի խորությունը
ջրի հանդարտ հոսանքի դեպքում մեկ մետրից
ավելի չպետք ե լինի (հրետանային ձիւն, մինչև
թամբի կաշվե թևերի ներքեի չեղըը ջրի մեջ ընկղմ-
ված):

15) Ուշադրություն դարձրու գետի հատակի
վրա, միտքդ պահիր փոսերի, խոշոր քարերի,
հեղեղի բերած ծառերի տեղերը, վորպեսզի, չեթե
հարկ լինի մարտկոցին ցույց տաս հունի տեղը,
մարտկոցին զգուշացնես վտանգավոր տեղերի մա-
սին:

16) Վորոշիր, թե վորքան համար ե ղեպի
գետի հունը տանող վայրեջքը և հունից ղեպի
հակառակ տանող վերելքը:

6. Բնակարանորդի (կվարտիրյերի) առխառանք կատարելիս.

17) Հիշիր, վոր հանգստի համար դասավորվելու տեղը պետք է ապահովի հանգստի իրական հնարավորությունը և միաժամանակ արագ կերպով հնարավոր լինի մարտակարգի առաջնություն հակառակորդի անակընկալ հարձակումը լիարժեք համար, վորպեսզի հանգստի տեղը թագնված լինի հակառակորդի ողջուն հետախուզությունից և հարմարություն ունենա լերթասլույն կազմելու համար:

Լավ հիշիր քո ստորաբաժանման համար հատկացված տեղամասը, վորտեղ է նշվում նյութական մասի մարդկանց, ձիերի դասավորման տեղը, այլ և ձի ջրելու և թրտաքնոցների տեղերը:

18) Զորասլույնը մոտենալիս, մյուս բնակարանորդների հետ միասին դիմավորիր քո ստորաբաժանմանը հատկացված տեղամասից մեկ կիլոմետր հեռու և ճանապարհով լիարժեք հրամատարին զեկուցիր դասավորման մանրամասնությունների մասին:

7. Փարոսի յեվ ուղեցույցի առխառանք.

19) Ճանապարհի կամ կամրջի տնտեսքություն

մասին մարտկոցին նախազգուշացնելու համար ճանապարհների բաժանման տեղում բարձրաձայն կանչիր՝ «շուռ տուր դեպի աջ» կամ «կամուրջը կտրած է, շրջանցիր դեպի ձախ» և այլն:

Յերբ գլխի նրանովը կանցնի խոչընդոտի մոտից, հասիր հեծելադետքին և միացիր նրան:

20) Յեթե քեզ կթողնեն մասերին զգուշացնելու համար, վոր նրանք նախազգուշակալ միջոցներ ձեռք առնեն, ապա ամեն մի մարտկոցի մոտենալու ժամանակ զգուշացրու՝ «այստեղ ուղղորդվալիք է կա» կամ «այստեղ առու է կա» և այլն: Յերբ բոլոր մարտկոցները կանցնեն խոչընդոտների մոտից, ապա հասիր քո հեծելադետքին:

21) Ճանապարհը շրջանցելու մասին նախազգուշացնելու համար դիմավորիր գլխի մարտկոցին շրջանցելու տեղից 50—100 քայլի վրա և բարձրաձայն զեկուցիր՝ «առջևում ճանապարհը վատ է, այստեղ և շրջանցը, յես կառուցնորդեմ» և ցույց տուր շրջանցող ուղին:

III. ԱՌԱՋԱՎՈՐ ՅԵՎ ՀՐԱՄԱՏԱՐԱԿԱՆ ՀԵՏԱՆՈՒ-
ՉՈՒԹՅՈՒՆ.

Առաջավոր հեծելադետքի վրա խնդիր է դրվում

հետախուզել և հայտաբերել հակառակորդին, տե-
սողական կապ պահպանել իր հետևակի առաջա-
վոր մասերի հետ, անընդհատ դիտողություն ու-
նենալով նրանց դասավորութեան և գործողու-
թյունների վրա. մարտկոցի հրամատարին զեկու-
ցել՝ հակառակորդին հետախուզելու և իր հետևակի
գործողությունների վրա դիտողություն ունենա-
լու հետևանքների մասին. զուգընթացաբար գնա-
հատիր դիտակետերի հնարավոր բնագծերը և
կրակային դիրքերի ռադիոսները, մարտկոցի հրա-
մատարին զեկուցելով այդ գնահատութեան հետե-
վանքների մասին:

Առաջավոր հետախուզողությունն ուղարկվում է
յերթական շարժումն սկսելու հետ միաժամանակ,
յերբ առաջիկա յերթի ընթացքում հակառակորդի
հետ ընդհարում է սպասվում. Առաջավոր հետա-
խուզողությունն ուղարկվում է մարտկոցի կամ
դիրկիզինի հրամատարի կարգադրութեամբ զեկա-
վարման դասակից: Դրա կազմի մեջ սովորաբար
մտնում են՝ ղեկավարման դասակի հրամատարը
(իսկ դիրկիզինի առաջավոր հիծելադետքում՝ դի-
րկիզինի հետախուզողութեան պետը), ավագ հետա-
խուզող, յերկու ձիավոր հետախուզող, կապի 2-րդ
շուկի հրամատարը, հեռախոսային յերկանիվը ձիա-

վարի հետ, ավագ կապավորը և յերկու շարժա-
յին կապավոր (փոքր ջոկատներում, որինակ, յերբ
մարտկոցը տրված է կողքի պահպանութեան մեջ
գտնվող վաշտին և այլն, առանց հեռախոսային
յերկանիվի, միմիայն հեռախոսիչներ են նշանակ-
վում): Առաջավագի (ավանգարդի) հրետանուց
ուղարկված առաջավոր հետախուզողությունը շարժ-
վում է յերթական ուղեկալների շերտում, իսկ
գլխավոր ուժերի հրետանուց ուղարկված առա-
ջավոր հետախուզողությունը շարժվում է կամ գըլ-
խավոր ուժերի շարանի գլխից, կամ առաջավագի
զորասյունի տտից, նայած թե նշված պլանով
ինչպես է յենթադրվում ոգտագործել դրան:

Հեծելազետքը շարժվում է վոստյուններով,
կանգ առնելով հարմար բնագծերում և արագ քել-
քով անցնելով դրանց միջև ընկած տարածու-
թյունները: Լեռնոտ վայրում շարժվում է տեղից-
տեղ վտավաններով, առանց դուրս գալու հետե-
վակ դետքերի գծից ղեպի առաջ, վորպեսզի ի-
րեն ռիսկի չենթարկի հակառակորդի հետ անմի-
ջականորեն ընդհարվելու. չքողարկատել յերթա-
կան պահպանությունը, պահպանելով քողարկման
բոլոր միջոցները: Հակառակորդի կողմից լավ դիտ-
վող տեղամասերը պետք է շրջանցել թագնված

1007
33806

ուղիներով, անցնելով մեկ մեկ ձին քշած կամ ձիուց իջած: Առաջանալով դեպի հետևակ դետքերի շերտը, հեծելադետքը ձիուց իջնում եւ թողնելով ձիերն ու հեռախոսային յերկանիվը, շարժվում եւ լերթական ուղեկալի կորիզի լետնից:

Հրամատարական հեծելադետքը միշտ շարժվում եւ մարտկոցի հրամատարի հետ կամ նրանից անշունչ հեռավորութան վրա: Նրա տեղը գործայունի մեջ ամբողջապես կախված եւ լետնի վրա մարտի պայմաններից:

Հրամատարական հեծելադետքի կազմի մեջ մտնում են՝ հետախուզութան ջոկի խումբը, ավագ հետախուզողը, ձիավոր հետախուզողը, ավագ հեռախոսիչը, կապի Զ-րդ ջոկից լերկու հեռախոսիչ հեռախոսային յերկանիվի վրա:

Հետխոսն հետախուզները շարժվում են կրակալին դասակի հետ եւ տանում են պահպանութան ծառայություն, իսկ մարտկոցի բացազատման ժամանակ գնում են հրամատարական դիտակետը:

1. Առաջավոր դիտակետի բնութայունը.

Առաջավոր դիտակետի բնութային ժամանակ

առաջ նայիր, տես արդյոք տեսածիքը լավ եւ, լերկում են արդյոք հակառակորդի կողմից դեպի քո հետևակը բերող մատուցները, արդյոք լավ են լերկում մոտավոր նպատակները, հնարավորութուն կա արդյոք քողարկվելու հակառակորդի աչքից եւ ծածկվելու նրա կրակից, կա արդյոք ծածկված եւ հարմարին մատուցներ՝ վորտեղով հնարավոր եւ հուսալի կապ ստեղծել մարտկոցի հրամատարի հետ:

2. Հրամատարական դիտակետի բնութայունը.

Հրամատարական դիտակետի բնութային ժամանակ նայիր, թե ինչպիսի տեսածիք ունի մարտկոցի կրակալին սեկտորը ճակատի յերկանությունը եւ խորությունը, լերկում են արդյոք հարևան մարտկոցների կրակալին սեկտորները եւ չկան արդյոք առջևում աչքիս տեղական առարկանք, վորոնք խանգարում են լավ դիտելուն. կարելի չե արդյոք քողարկվել եւ ծածկվել հակառակորդի գիտողությունից ու կրակից, կան արդյոք հարմարին եւ ծածկված մատուցներ, դիտակետն արդյոք հեռու չե կրակալին դիրքից հնարավոր եւ արդյոք հասալի կապ ստեղծել կրակալին դիրքի եւ հետևակի հետ:

3. Կողմի դիտակետի ընթացությունը.

Կողմի դիտակետի ընտրությունն ժամանակ զրկ խավոր ուղղորդությունը դարձրու նրա վրա, վոր ալդտեղից լավ յերևան այ տեղամասերը, վորոնք վատ են յերևում կամ ամենին չեն յերևում հրամատարական և առաջավոր դիտակետերից, վոր ալդ դիտակետը լավ քողարկված լինի, ծածկված լինի հակառակորդի կրակից և հարմար լինի մարտկոցի հրամատարի հետ կապ ունենալու տեսակետից:

Մի ընտրի գիտակետեր խիստ հեռու լի մերկ բարձունքների գագաթներին արհեստական հողաթմբի վրա կամ լավ յերևացող կամ քարտեզի վրա նշված տեղական առարկաներին մոտիկ, վորովհետև զբանով հակառակորդին հնարավորություն կտաս հեշտութեամբ քեզ հայտարարելու և կհեշտացնես նրա փորձնական հրաձգություն կատարելու գործը:

IV. ԿՐԱԿԱՅԻՆ ԴԻՐՔԻ ՀԵՏԱԽՈՒՋՈՒԹՅՈՒՆԸ.

Կրակային դիրքի ընտրությունը կատարում և կրակային հեծելադետքը, վորն ուղարկվում և առաջ հրամատարական հեծելադետքի հետ միաժա-

մանակ: Մինչև աշխատանքի սկիզբը նա ընթանում և մարտկոցի հրամատարի յետևից: Այս հեծելադետքի կազմի մեջ մտնում են՝ կրակային դասակի հրամատարը կամ կրակային ջոկի հրամատարը, հրանոթների հրամատարներից մեկը, և արջի ջոկի հրամատարը, և մեկ հետախույզ հրամատարական հեծելադետքի կազմից՝ կրակային դասակի և մարտկոցի հրամատարի հետ կապ պահելու համար:

1. Կրակային դիրքի ընթացությունը.

1) Հիշել, վոր կրակային դիրքը պետք է՝

ա) Հնարավորության չափ մեծ հորիզոնական գնդակո՝ ունենա անկյունաչափի 7—50-ական բաժանումների սահմաններում հիմնական ուղղութիւնից դեպի աջ և դեպի ձախ, իսկ ուղղաձիգ գնդակո՞ծ նվազագույն նշանոցով լինի 40-ից վո՞չ ավելի (բացի այն մարտկոցներից, վորոնք կրակում են հեռավոր նպատակների լրա):

բ) Բավարարի քողարկման պահանջներին, ծածկվելու հակառակորդի վերերկրյա և ողային դիտողությունից, հաշվի առնելով նաև հակատանկային պաշտպանություն պահանջները. լավ կլինի՝

յեթե կրակալին դիրքի առջևում և թեկերում լինեն
բնական խոչընդոտներ, վրոհնք կարող են կանգ-
նեցնել տանկերը:

գ) Ազատ ճանապարհ ունենալ առաջ շարժվելու
կամ չետ շարժվելու համար:

2. Նվազագույն նշանոցի վորոցեր:

Նվազագույն նշանոցը վորոշելիս, իմացելը ծած-
կոցի անկյունը՝ արտահայտած անկյունաչափի
բաժանումներով, դրա համար չոքեր մեկ ծնկի
վրա կամ դիր բուստով մի այնպիսի բարձրու-
թյան վրա, վորտեղ հետագայում դառնվելու չե
հրանոթի նշանոցի ժամացույցը և չափի բաժկոցի
անկյունը, վորը դառնվում է հրանոթի նշանոցի
հորիզոնական դրության և ծածկոցի կատարի մի-
ջև: Յեթե չոքել է ծնկի վրա, ապա ձեռք տակ-
նելով հորիզոնական դրությամբ և մի աչքով նա-
չելով ձեռքի մակերևութի վրայով, նկատել
տեղեւոր ծածկոցի կատարի լանջի վրա՝ աչքի
և մեկնած ձեռքի (այսինքն, հրանոթի նշանոցի)
հորիզոնի կետը և չափի բաժկոցի անկյունը՝
արտահայտած անկյունաչափի բաժանումներով,
ոգտագործելով չեքիդիտակը կամ մետրերդ: Յեղե-
րորդ դեպքում ծածկոցի անկյունը չափի բուս-

տղի միադիտակի (մոնոկուլյարի) ոգնությամբ:
Անուհետե քարտեղի ոգնությամբ կամ աչքաչա-
փով վորոշի բաժկոցի կատարի հեռավորությունը
հրանոթի հետագայում կանգնելու կետից:

Նվազագույն նշանոցը հավասար է լինի՝
ԹՆԻԱՆՈԹՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ. Ծածկոցի անկյու-
նին՝ արտահայտած անկյունաչափի բաժանում-
ներով, դումարած կատարի հեռավորությունը՝
արտահայտած նշանոցի բաժանումներով, և ավե-
լացրած հինգ բաժանում:

Որինակ. Ծածկոցի անկյունը հավասար է
 $0-30$, հեռավորությունը կատարից հավա-
սար է 600 մետրի (300 սաժն): Նվազա-
գույն նշանոցը հավասար է լինի՝ $30+5+$
 $+5=50$:

ՀՈՐԻԶՈՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ. Ծածկոցի անկյունի $\frac{1}{4}$ -ը
դումարած կատարի հեռավորությունը:

Որինակ. Ծածկոցի անկյունը հավասար է
 $0-20$, հեռավորությունը կատարից 800
մետր է (400 սաժն): Նվազագույն նշա-
նոցը հավասար է լինի՝ $5+20=25$:
 1927 թվի ԹՆԻԱՆՈԹՆԵՐԻ և լեռնային հրա-

նոթների համար՝ ծածկոցի անկյունն $\frac{1}{2}$ -ը, գու-
մարած կատարի հեռավորությունը:

Ուրիմակ. Ծածկոցի անկյունը $0-30$ և,
կատարի հեռավորությունը 400 մետր և (200
սաժեն): Նվազագույն նշանոցը հավասար
կլինի՝ $15+10=25$:

3. Ծածկոցի բարձրության վորոշումը.

Ծածկոցի բարձրությունը վորոշելիս, աչքի ա-
ռաջ ունեցիր, վոր ծածկված դիրքը պետք է լավ
ծածկի քո ձիգերը հակառակորդի վերերկրյա հե-
տախուզությունից: Դրա համար կարևոր է իմա-
նալ մարտկոցի ծածկոցի բարձրության չափը:
Ծածկոցի բարձրությունը հաշվելու համար, վո-
րոշիր ծածկոցի անկյունը՝ արտահայտված անկ-
յունաչափի բաժանումներով և բաղադրատեղիք
կրակային դիրքից մինչև ծածկոցի կատարը լի-
զած հեռավորության վրա՝ արտահայտած մետ-
րերով կամ սաժեններով. ստացված թիվը բաժա-
նիր 1000-ի վրա, և բաժանման հետևանքը ցույց
կտա ծածկոցի բարձրությունը մետրերով կամ
սաժեններով, նայած թե ինչով է արտահայտված
յեղել կատարի հեռավորությունը:

Ուրիմակ. Ծածկոցի անկյունն անկյուն ա-
չափի բաժանումներով հավասար $0-40$, կա-
տարի հեռավորությունը՝ 600, Ծածկոցի
անկյունը հավասար կլինի $\frac{40 \cdot 600}{1000} = 0-24$

անկյունաչափի բաժանումներով:

Յերբ հրանոթները դասավորվում են վոչ փո-
շոտ գետնի վրա, ապա ծածկոցի բարձրությունը
պետք է լինի՝ 76 միլիմետրանոց թնդանոթների
համար—5 մետրից վոչ պակաս, 107 միլիմետ-ա-
նոց թնդանոթների համար—6 մետրից վոչ պա-
կաս, 122 միլիմետրանոց հրեցների համար—7
մետրից վոչ պակաս, 152 միլիմետրանոց հրեց-
ների համար 8 մետրից վոչ պակաս: Փոշոտ գետնի
վրա բոլոր սիստեմների համար ծածկոցի բարձ-
րությունը պետք է լինի 12 մետրից վոչ պակաս:

4. Բաց դիրքի լնջությունը.

Բաց դիրքի ընտրություն կատարելիս աչքի
առաջ ունեցիր, վոր ալ դիրքը պետք է հնարա-
վորություն տա ուղիղ նշանառությամբ կրակելու,
հնարավորության չափ պետք է ծածկված կեր-
պով մոտենալու ուղիներ ունենա, պետք է քար-

շակեները ծածկված դասավորելու հնարավորութիւնն լինի կրակային դիրքի մոտերքում ($1/2$ կիլոմետրից վոչ հեռու), պետք է թեր կողմում դիտակետ ունենա քամի փչելու կողմից և դիրքի մոտերքում չպետք է այնպիսի խոշոր հողմներ լինեն, վորոնք կարող են դժվարեցնել հրանոթների մանյւրելը:

V. ԿՈՂՄՈՐՈՇՈՒՄ.

Հեծելադետքերում աշխատելիս անագին նշանակութիւն ունի արագ կողմորոշելու ունակութիւնը, ալ կերպ ասած, վորոշել իր գտնված տեղը վայրում հյուսիսի նկատմամբ և շրջապատող տեղական առարկաների նկատմամբ:

1. Հյուսիսի ուղղութիւնը վորոշելը ժամացույցի ոգոււթյամբ.

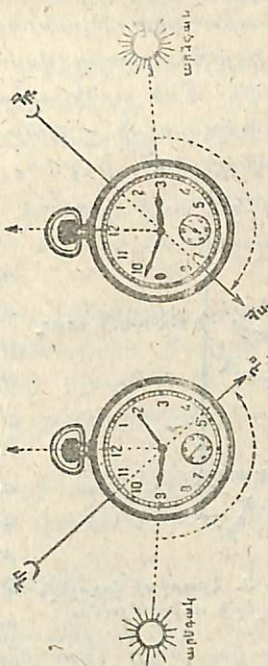
1) Ժամացույցը դիր ձեռքիդ վրա հորիզոնական դրությամբ և դարձիր այնպիս, վոր ժամ ցույց տվող սլաքն ուղղված լինի դեպի արեգակը:

2) Ժամ ցույց տվող սլաքի և թվատախտակի «12»-թվի միջև չեղած անկյունը կիսիւր, այդ անկյունը կիսող գիծը կլինի «միջորդի գիծը», վորն

իր ծայրով ցույց է տալիս հարավը, իսկ արեգծի շարունակութեան միւս ծայրը ցույց է տալիս հյուսիսը:

3) Յեթե ժամացույցով վորոշելու աշխատանքը կատարում ես մինչև ժամի 12-ը, ապա պետք է վերցնես այն անկյունը, վոր կազմված է արեգակին ուղղած սլաքի և թվատախտակի «12» թվի ուղղութիւններով:

4) Յեթե վորոշելու աշխատանքը կատարում ես ցերեկով ժամի 12-ից հետո, ապա պետք է վերցնես այն անկյունը, վոր կազմված է թվատախտակի «12» թվի և արեգակին ուղղած սլաքի ուղղութիւններով:

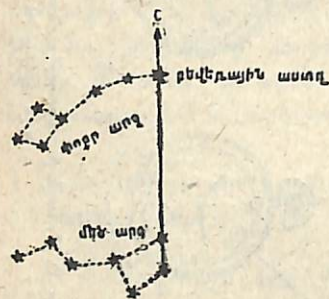

Միջոցառումներ միջոցառումների միջոցով հարցերի լուծումը

2. Հյուսիսի վորոշելի աստղերի ուղևորյամբ.

5) Յեթե գիշերն աստղալից ե, փնտոիր և զտիր Մեծ արջի և Փոքր արջի համաստեղությունները:

Այդ համաստեղություններից ամեն մեկը բաղկացած ե յոթ աստղից, վորոնք կարծես թե նման են շերեփի: Մեծ արջի համաստեղությունը կարծես թե նման ե մի շերեփի, վորի հատակը ուղղված ե դեպի ցած, իսկ փոքր արջինը ուղղված ե դեպի հյուսիս:

Գծանկար 3. Հյուսիսի վորոշելի աստղերի ուղևորյամբ:

Ինն աստղը ցույց լտա հյուսիսի ուղղությունը, (գծանկար 3):

6) Մի չերևակայական գիծ անցկացրու Մեծ արջի շերեփալիսի ծայրի չերկու աստղերի վրայով և այդ գիծը շարունակի դեպի վեր: Իր ճանապարհին այդ գիծը կհանդիպի Բեվեռային աստղին, վորը Փոքր արջի շերեփալիսի վերջին աստղն է. այդ Բեռնա-

փակովի վերջին աստղն ե. այդ Բեռնա-

3. Հյուսիսի վորոշելի տեղական առարկաների ուղևորյամբ.

ա) Քրիստոնեական (ոռոսական և հայկական) չեկեղեցիները բնմը միշտ ուղղված ե լինում դեպի արևելք.

բ) Կաթոլիկական չեկեղեցիների բնմն ուղղված ե լինում դեպի արևմուտք.

գ) Մեջիդաների մուտքն ուղղված ե լինում դեպի հարավ.

դ) Կտրած ծառերի կոճղերի վրա փայտի տարեկան շերտերը հաստ և նոսր են լինում հարավային կողմում:

ե) Առանձին ծառերը, կոճղերը և քարերը մամուռով ծածկված են լինում հյուսիսային կողմից.

զ) առանձին ծառերի ճյուղերն ու տերևները շատ հաճախ խիտ են դասավորված լինում հարավային կողմից:

ը) առանձին շենքերի պատերին և ծառերին ճյուղնը կպած ե մնում հյուսիսային կողմից:

4. Քարտեզի կողմորոշումը,

Մեր կանգնած կետը տեղում վորոշելու համար ամենից առաջ հարկավոր ե կողմորոշել քարտեզը,

այլ խոսքով քարտեղի կադրի կտրվածքը (աշխարհագրական միջորենականը) պետք է ուղղել զեպի հյուսիս:

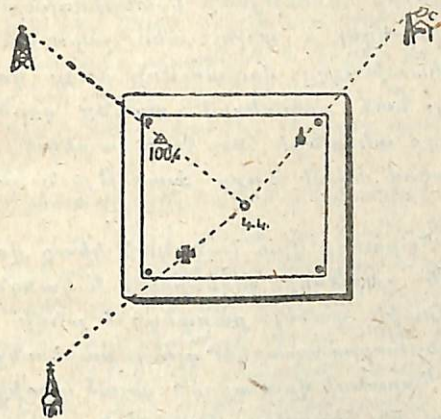
7) Հյուսիսի ուղղութիւնը վորոշելուց հետո քարտեղի կողքի շրջանակն ուղղիւր զեպի հյուսիս:

8) Յեթե կողմացուցց ունես, ապա կողմացուցը դիր քարտեղի վրա այնպես, վոր կողմացուցի հատակի հոսիս հարաւ յիծը համընկնի քարտեղի կողքի շրջանակի վրա, այլ զեպում կողմացուցի C կամ N տառը պետք է ուղղված լինի զեպի քարտեղի շրջանակի վերին կողմը:

9) Ազատելով կողմացուցի սլաքի ծալքը, քարտեղը դարձրու այնպես, վոր սլաքի հլուսխտային (կապտաւորած) ծալքն համընկնի C կամ N տառերին, այն ժամանակ քարտեղը կողմորոշված կլինի տեղանքի նկատմամբ:

10) Տաղական առարկաների ոգնությամբ քարտեղը կողմորոշելու համար (զրա համար պետք է ի անալ իր կանգնած կետը քարտեղի վրա) փնտռիր տեղանքում 2—3 հատ բավականաչափ հեռու գտնվող առարկաներ, վորոնք նշանակված են քարտեղում, ապա քարտեղն այնպես դարձրու, վոր ընտրածդ առարկաների ուղղութիւնները քո ռանդնած կետից համընկնեն նույն առարկաների կողմութիւններին քարտեղի վրա (զծանկար 4):

11) Յեթե գտնվում ես խճուղու կամ լերկաթգծի վրա, ապա կողմորոշիր քարտեղը դրանց ոգնությամբ. դրա համար քարտեղը դարձրու այնպես, վոր լերկաթգծի կամ խճուղու ուղղութիւնը

Գծանկար 4. Քարտեղի կողմորոշումը տեղական առարկաների ոգնությամբ:

քարտեղի վրա համընկնի դրանց ուղղութիւններին տեղանքի վրա. միևնույն ժամանակ հետևիր, վոր, որինակի համար, լերկաթուղու կամ խճուղու գծի ձախ կողմում տեղանքի վրա գրտնված առարկաները քարտեղի վրա ես գտնվեն նույն (ձախ) կողմում:

5. Կանգնած կետի վորտեյիս.

12) Կանգնած կետը վորոշելիս, նկատի ունեցիր, վոր ավելի մեծ ճշտությամբ այդ կարելի չէ անել զորհիքների ոգնությամբ (ստերիոդիտակ, բուստի, կիպրեզել և այլն, տես շարունակության մեջ «հետախուզող մարտում»), բայց կարելի չի վորոշել նաև քարտեզով, առանց գործիքների, քարտեզը տեղանքի հետ համեմատելով, թեև այս լեղանակով ավելի փոքր ճշտություն ենք ունենում:

13) Քարտեզի վրա կանգնած կետը վորոշելիս, պետք է քարտեզը կողմորոշել և կանգնած կետից մոտիկ գտնել քարտեզի և տեղի վրա մի պարզ լերևացող առարկա՝ գյուղ, բարձունք և այլն:

14) Քարտեզի վրա արդեն գտած կետից, հաշվի առնելով քո հեռավորությունն ու ուղղությունն այդ առարկայից, վորոշիր կանգնածդ տեղը:

15) Յեթե քարտեզի և տեղի վրա չես գտել կա, ապա կանգնածդ կետը վորոշիր հետևյալ պարզ լեղանակով՝

ա) Պլանշետի վրա թափանցիկ թուղթ փակցրու և թղթի մեջտեղում նշանակիր մի կետ, վորը և համարիր քո կանգնած կետը.

բ) քանոնը դիր այդ կետի վրա և քանոնը տարադիտիր դեպի տեղի վրա ընտրած առարկաներից մեկը և մատիտով գծիր այդ ուղղությունը. նշանակիր այդ առարկայի անունը.

գ) առանց պլանշետը շարժելու, քանոնը դիր նույն կանգնածդ կետի վրա և տարադիտիր դեպի չերկրորդ ընտրածդ առարկան և նորից գծիր այդ ուղղությունը, նշանակիր չերկրորդ առարկայի անունը. նույն կերպ վարվիր չերրորդ առարկայի նկատմամբ.

դ) պլանշետի վրայից հանիր թափանցիկ թուղթը, դրա վրա գծած չերեք ուղղություններով կազմած անկյան դադարձով և դիր քարտեզի վրա.

յե) թուղթը շարժիր այնպես, վոր նրա վրայի գծերը՝ դեպի առարկաները ցույց տվող ուղղությունները համընկնեն քարտեզի վրայի նույն թյուններին. յերբ թղթի գծերը լիովին կհամընկնեն առարկաների ուղղությունների վրա, կարելի՞նո՞վ կամ գնդասեղով ծակիր անկյունի գազաթը: Ծակելուց հետո քարտեզի վրա ստացված կետը կլինի քո կանգնած կետը:

VI. ՀԵՏԱԽՈՒՅՋԸ ՄԱՐՏՈՒՄ.

Մարտում հաշվառակորդին պետք է հետախու-

զել անընդհատ կերպով, ամբողջ մարտի ընթացքում, ամեն մի հրետանային դիտակետից: Նույնպես անընդհատ կերպով պետք է կապ պահպանել իր տեղամասի հետևակի հետ. հետևակը վո՞ն մի ըոպե չպետք է կորչի հրետավոր — հետախուզվի տեսողության դաշտից:

1) Յեթե դիտակետում ներկա գտնվողներին մեջ հսնդիսնում ես իբրեւ ավագ, ապա դիտակետի ծառայության բոլոր պարտականութիւնները ճշտորեն բաշխել դիտակետում գտնվող անձանց միջև, վոր ապահովված լինի հակառակորդին անընդհատ կերպով հետախուզելու և հետևակի հետ կապ պահպանելու աշխատանքը: Քեզ վրա վերցրու ըր դիտակետի վրա դրված ամենագլխավոր խնդրի կենսագործումը:

2) Յեթե դու ուղարկված ես դեպի մեզ դասավորութան բեկը նախադգուշացնելու համար հակառակորդի անհերկալ կամ սղա-քիմիական հարձակման վտանգի մասին, ապա բոնիր քեզ մատնանշած պունկտը, քողարկվիր, տեղանքին հարմարվելով, ուշադրութեամբ դիտողութուն ունեցիր քեզ մատնանշած ուղղութեան վրա և սիրտ կապ պահպանիր կրակային դիրքի հետ, ոգտվելով վաղորդ պայմանավորված ազդանշաններով:

3) Հակառակորդի կողմը դիտելու ժամանակ քեզ համար ճշտութեամբ պարզիր ըր տեսածիւրի սեւտորը (վայրի տեղամասը) և ուշադրութեամբ ուսումնասիրիր այդ տեղամասի վայրը: Իրա համար, կողմորոշելով քարտեզը, վորոշիր ըր կանգնած տեղը և ծանոթացիր առանձնապես աչքի ընկնող տեղական առարկաների, ճանապարհների, բլուրների հետ. նշելով դրանց տեղանքում, գտիր քարտեզի վրա այդ առարկաները և մտքիդ պահիր, այնուհետև, քարտեզի վրա գտիր տեղանքում քեզ հետաքրքրող առարկան: Վորպեսզի ավելի պարզ լինի, քեզ հանձնված տեղամասը գծիր գունավոր մատիտով: Ուշադրութեամբ ուսումնասիրիր այն ճանապարհները, վորոնք հակառակորդի թիկունքից բերում են դեպի նրա առաջավոր դրամասները:

4) Յեթե հայտնաբերես հակառակորդի մի վորակ դրամաս կամ խումբ, աշխատիր հնարավորին չափ, մեծ ճշտութեամբ քարտեզի վրա վորոշել նրա գտնված տեղը, նրա քանակը, նրա գործողութունների բնույթը և մտադրութունները:

5) Հակառակորդի յերթայունը հայտնաբերելիս նրա բացադատման սկզբում, վորը շարժվում է մեր հրետանու հասողութեան սահմաններից դուրս,

աշխատիր պարզել՝ ա) վոր ճանապարհով, վորտեղից և ուր և զորասյուներ շարժվում, բ) զորասյունի լերկայնությունը, գ) զորքերի տեսակը, դ) նրա բացաղատման սկիզբը: Յեթե զորասյուների կազմի մեջ մտնում և հրետանի, ապա ուշադրություն դարձրու, թե հրանոթների լուծքերը քանի հորիզ ունեն, վորպեսզի վորոշվի հրետանու հզորությունը: Հետևի՛ր կարճ ժամանակով յերևացող հրետանային լուծքերին, յերբեմն դրանց ոգնություն մարտկոցի կրակային դիրքի կամ քարշակների տեղը:

6) Լավ ուսումնասիրի՛ր ստորև բերված տախտակը (աղյուսակը), վորով վորոշվում և զորասյունի մոտավոր քանակը ըստ այն ժամանակի, վորի ընթացքում զորքերն անցնում են մի վորև կետի մոտից:

(Աղյուսակը տես հաջորդ էջում)

Զորքերի տեսակը	Զորամասի անունը	Անցնելու ժամանակը
Հետևակ	Քառաշար սյունով անցնելիս՝	
	Տվյալ կետի մոտից վաշտն անցնում և	2 րոպե
	Տվյալ կետի մոտից գումարտակն անցնում և	8 »
	Տվյալ կետի մոտից գունդն անցնում և	35 »
Հեծելազոր	Յեռաշար սյունով շարժվելիս՝	
	Եսկազորոնը քայլով անցնում և	1 »
	» վարզով անցնում և	1 1/2 »
	Գունդը քայլով անցնում և	15 »
Հրետանի	» վարզով անցնում և	8 »
	Հրանոթասյունով շարժվելիս՝	
	Մարտկոցը (4 թնդանոթ) քայլով անցնում և	10 »
	Դիվիզիոնը (3 մարտկոց) քայլով անցնում և	30 »

7) Գնդացիներն աշխատիր հայտաբերել մինչև նրանց մարտի բռնվելը, վորոշի՛ր նրանց դասա-վորման տեղը և խմբավորումը: Նկատի ունեցիր,

վոր բաց դիրքում տեղավորված կամ թևի կողմից յերևացող կրակող զնդացիները կարելի չե հայտարարել այն հաղիվ հաղ նկատելի ցերերուն սպիտակ ծխի հետքով, վորն արագորեն ցրվում է ուղի մեջ:

8) Գնդացիք խառնառում հայտարարել հետևյալ հատկանիշներով:

ա) մեծ ըլինդած լայն մութ ճեղքով՝ հրակնատով.

բ) զնդացի մոտերքում ավելի շատ քանդած հանած հող ե լինում, քան այլ տեղերում.

գ) արհեստական խոչընդոտներն զնդացրային բների առաջ ցերեքն ավելի ցածր են լինում, լոր զնդացիքն ազատ զնդակոծ ունենա:

9) Տանկային գրոհի նախապատրաստությունն ամենից ավելի հեշտ է հայտարարել, շնորհիվ նրանց շարժիչների (մոտորների) հանած առանձնահատուկ աղմուկի, լսելով այդ աղմուկը գիշերով կամ ցերեկով, փորձիք վորոշել այն տեղը, վորտեղ տանկերն են կուտակվում: Նկատի ունեցիք, վոր հակառակորդը բոլոր միջոցներով՝ հրետանային ուժեղ հրաձգությամբ, ինքնաթիռի պրոպելլերի հանած աղմուկով և այլն, ձգտում է խլացնել շարժիչների հանած աղմուկը:

10) Գազաբալոնային գրոհի նախապատրաստությունը վորոշիք այն սայլերի և բեռնակիր ավտոմեքենաների շարժումների ուժեղացումով հակառակորդի ամենամոտ թիկունքում, վորոնք գազաբալոններ են կրում, բալոնների հանած մետաղա զրնդոցով և նրանց տեղավորելու պատճառով սկսված ուժեղ անցուղարձով, վորը տեղի չե ունենում գիշերով կամ լուսարացին, այլ և այն թե՛ և հոտով, վոր քամին է բերում հակառակորդի խրամատներից, շնորհիվ նրա, վոր զազը բալոններից դուրս է գալիս:

11) Գազաբալոնային գրոհի սկիզբը կարելի է վորոշել հակառակորդի խրամատներում սկսված ուժեղ աղմուկով և շարժումներով, բալոններից դուրս յեկող գազի հանած աղմուկով և շվոցով, զուեռավոր հրթիռներով, վոր հակառակորդը բաց է թողնում իր զորքերին զգուշացնելու համար պատրաստվող զրոհի մասին և վելջապես պարզ ցերեկացող գազի առանձին հոսանքներով, վորոնք արագորեն միաձուլվում և կաղմում են խիտամպ (յեթե դա անգույն գազ չե). ուշադրությամբ հետևիք այս հատկանիշներին:

12) Հակառակորդի հրետանային դիտակետերը կարելի է վորոշել յերևացող և նորից անհետացող

մարդկանց կերպարանքներով կամ նրանց գլուխներով, այն կապավորներով՝ վորոնք հեռախոսաթել են անցկացնում կամ շտկում, ստերեոդիտակները կամ լերկդիտակների ապակիների պլաստիկով, այս հատկանիշներից մեկնումենկը հայտնաբերելուց հետո ալդտեղը բաց մի թող քո դիտողութունից:

Յեթե դիտակետը ծառի վրա չես, ապա այդ կարելի չե վորոշել ծառի բնի վրա խփած աստիճաններով կամ սանդուխքով, դրանցով իջնող կամ բարձրացող դիտողներով, չեբեմն ել վատ քողարկված դիտելու հարթակներով: Ավելի լերկաբատե դիտողության ժամանակ հակառակորդի դիտակետի ներկայութունը կարելի չե վորոշել կրկնվող շարժումներով՝ որինակ, սննդի մատակարարումով, դիտողների փոփոխումով և այլն:

13) Հագնաակորդի կրակային դիրքեր հայտաբերելու համար ցիբեկով, դարձրու գլուխը դեպի ձիգերի ուղղութունը և նայելով այն կողմը չզինված աչքով, նկատիր ուղիղ առջիդ հակառակորդի դասավորության մեջ մի վորեն կես աշունհետև ուշադրությամբ նայիր ստերեոդիտակով կամ լերկդիտակով ուղիղ ալդ կետին, առանց հայացքդ աջ կամ ձախ փոխելու, սպասիր ձիգի ձայնին:

յեթե նշված կետից աջ կամ ձախ կողմում ձիգ չի լսվի, ապա հայացքդ տեղափոխիր մի նոր ուղղության վրա, վորը քեզ ավելի ճիշտ ե թվում նորից նշիր մի կետ և նայելով ալդ կետին, նույնպես սպասիր ձիգի ձայնին:

Միմիայն այն ժամանակ, չեբը համոզվես, վոր ձիգերը չեն լսվում նշված կետից այս կամ այն կողմում, ապա առանց փոխելու ստերեոդիտակի կամ լերկդիտակի խաչկապը, դիտիր (նրանց տեսադաշտը և աշխատիր վորսալ մարտկոցի կրակային դիրքը գտնելու հետևյալ հատկանիշները՝ ձիգերի փայլը (յեթե մարտկոցը կանգնած ե բաց դիրքում), ձխի կիսաթափանցիկ ողակները կամ հաղիվ նկատվող հոսանքները, ձիգերից բարձրացած փոշին, արկերի պատահական վաղաժամ պայթյունները հրանոթների մոտերքում:

14) Դիբեռով մարտկոցը կարող ես հայտնաբերել անգեմ աչքով: Դրա համար ձիգերի ուղղութունը հատիր հետևյալ ձևով՝ քեզնից մոտ մեկ մետր հեռու առջևումդ խփիր 30—50 սանտիմետր բարձրության և մատի հաստության բաց գույնի մի ցից՝ այնուհետև վեցրումոտ 20 սանտիմետր լերկարության ձիպոտ և նկատելով ձիգի բոցը կամ փայլը, ճիպոտը խրիր գետնի մեջ այնպես, վոր մի գծի (ծածկորդի) վրա

լինի ցցի կամ ձգի բոցի (փայլի) հետ, հետևյալ ձիգերի ժամանակ ստուգելը թե արդյոք ճիշտ ես հատել:

15) Նկատածդ բոլոր ելական նշանակությունն ունեցող բաների մասին զեկուցիր հրամատարին՝ առանց դիտողութունն ընդահատելու. զեկուցիր հակիրճ և ճիշտ, որինակ՝ «մեր գնդացիքը կլոր թփի մոտից անցնում է դեպի առաջ և աջ», կամ «տեսնում եմ դիտակետը՝ ջրաղացից 0—80 ձախ և 0—10 ցածր, չեղենու ծառի տակ ավազոտ թրմբի վրա»:

16) Քննարկությունները փնտրելիս հրանց դրութունը գնահատիր նոր նպատակի նկատմամբ. յեթե այդ նպատակը քեզ հայտնի չի, կողմորոշի (որից են տիրի) կամ մի վրեն պարզ չերեացող տեղական առարկայի նկատմամբ, ապա, մոտավորապես այսպես զեկուցիր հրամատարին՝ «պայթյունը կարմիր կառերից 0—30 աջ է և 0—07 բարձր է»:

17) Կրակը նշանելիս առաջավոր կամ կողքի դիտակետից պայթյունների դրութունը գնահատիր ճիշտ դիտողության գծի նկատմամբ (դիտող-նպատակ) և մոտավորապես այսպես զեկուցիր հրամատարին՝ «չերկուսը ողային, մեկը պլյուս կլեռն

(գետնաշուկի պայթյուն) կամ մեկը կլեռն մինուս, չերկուսն ողային 0—30 դեպի աջ»:

VII ՀԵՏԱՆՈՒՋՈՒԹՅԱՆ ՄԱՏՅԱՆ

Հետախուզության մատյանը տարվում է հրամատարական դիտակետում պաշտպանության ժամանակ կամ հակառակորդի ամրացրած շերտը ճեղքելու պատրաստության ժամանակ: Դիտակետում ներկա յեղողներից ավագը այդ մատյանում գրել չե առնում հակառակորդի կողմում նկատված բոլոր ելական բաները (տես աղյուսակը):

(Տես աղյուսակը հաջորդ էջում)

Մասյան հետախուզության

105-րդ հրետգնդի 3-րդ մարտկոցի.

Թվական	Յ Է Ր Բ				Վորտեղ		Ինչ է նկատված	Ով եր հետա- խուզություն կատարում
	ամիս	իվթիս	օր	րոտ	հրետանի N	հրետանի N		
1928	5	28	15	35	—	32-48	Մեծ անտառի ծայր- ում յերևում են որից ծածկվում են առան- ձին մարդիկ, հա- վանորեն բանվոր- ներ են, կարծես թե փակոցներ են չի- նում:	Մարտկոցի հրետանու մասնավոր
			15	50	21		Սև թփի մոտի զիտա կետում նորից ապա- կիներ են պսպղում:	Ուսանող

VII ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ ԳԾԱՆԿԱՐ

Տեղանքի հեռառեսիլ գծանկարը վաղրի մի այն-
պիսի պատկերն է, վաղը նման է մի վորսե բարձր

տեղից. որինակ զիտանոցից սարից և այլն հա-
նած լուսանկարին, Հեռառեսիլ գծանկարների և
լուսանկարների միջև յեղած տարբերությունն այն
է, վոր գծանկարի մեջ մենք կարող ենք ավելի
ցայտուն կերպով նկարել այն առարկաները, վո-
րոնք լուսանկարի մեջ պարզ չի դուրս գա և
ընդհակառակը, կարող ենք ամենեին չնկարել
այն մանրամասնությունները, վոր միայն խճճում
են տեղանքը, բայց վոր մեզ համար վոչ մի հե-
տաքրքրություն չեն ներկայացնում:

Հեռառեսիլ գծանկար գծագրելու համար չի պա-
հանջվում նկարչի վարպետություն, հարկավոր է
աչքաչափ և ճշտություն տեղանքը թղթի վրա
փոխանցելու ժամանակ Գծանկարը գծագրելիս
հարկավոր է՝

1) պլանշետի վրա փակցրած թղթի վրա թեթև
կերպով գծել անկյունաչափալիսն ցանցը անկյու-
նաչափի ամեն մի 0 - 50 բաժանումից հետո, վոր
պեսզի գծանկարը գծես մոտավոր մասշտաբով:
Այնուհետև տեղավորվելով մի հարմար կետում և
ոգտվելով յերկրի տակից, թղթի վրա նկարի առ-
ջուամեջ ընկած տեղանքն (կամ նրա հարկավոր
տեղամասը) - այնպես, ինչպես տեղանքը պատկե-
րանում է քեզ քո տեղից, համապատասխան ձևով

փոքրացնելով հեռու գտնված առարկաների և ռելիեֆի չափերը:

2) Աշխատանքի սկզբում տեղամասի կենտրոնում ընտրելու մի վորսե առանձին, լավ և պարզ յերևացող տեղական առարկա և նկարիւր այն թերթի մեջտեղում դա կլինի հիմնական որիչնտիրը, վորը նշանակիր 30—00 թվով:

3) Յերկդիտակի կամ ստերեոգիտակի ոգնությամբ չափիր մյուս տեղական առարկաների շեղումը այդ որիչնտիրից, որինակ ճանապարհների խաչմերուկները, անտառի ծալրերը և պարզորեն գծագրվող բարձունքները, և ոգտվելով ցանցի մասշտաբից, այդ բոլոր առարկաները փոխանցիր գծանկարի վրա. այդ առարկաներից ավելի աչքի ընկնողները վերեից կետագծեր դուրս հանիր վերև և նշանակիր դրանց ունեցած շեղումը հիմնական որիչնտիրից՝ 30—00-ից, անկյունաչափի բաժանումներով արտահայտած:

4) վորպեսզի քո գտնված կետից կատարած գծանկարից ամեն մեկը կարողանա ոգտվել, գծիր վայրի աչն տեղամասի համառոտ սխեման (այսինքն, վերեից յերևացող տեսարանը), վորտեղից նկարել ես հեռատեսիլ գծանկարը: Դրա համար գծանկարը կողմորոշիր յեռանկյունածև քանոնի

ոգնությամբ ըստ հիմնական որիչնտիրի և կողմնացույցը գծելով գծանկարի վրա, գծիր դեպի հյուսիսի ուղղությունը, աչնուհետև, առանց գծանկարը շարժելու՝ տարագրութիւր դեպի 2—3 առարկա վորոնք գտնվում են քո կետից աչ ու ձախ կողմում, յետևում. կետագծով ցույց տուր դեպի նրանց կողմը յեղած ուղղությունը և նկարիր նրանց արտաքին տեսքը (ծառ, ջրաղաց, ջրհոր) և թվանշանով ցույց տուր նրանց հեռակայնությունը. բացի դրանից, աչքաչափով գծիր ճանապարհների ուղղությունը, անտառի կոնտուրը (ուրվագիծը), իսկ նորիզոնականներով՝ ցույց տուր քո շուրջը յեղած ռելիեֆը: Սխեման կարող ես նաև առաջուց փոխանցել քարտեզից, մատնանշելով մասշտաբը:

5) Չմոռանաս գծանկարի տակ ստորագրելու ազգանունդ, պաշտոնդ և ցույց տալու այն դրությունը, վոր գծանկարել ես (կանգնած, նստած, կամ պառկած), հուլյնպես և ամսաթիվը, այսինքն, թե յերբ և գծանկարը նկարված:

IX ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ ՍԽԵՄԱՆ

Այս սխեման գծագրվում է նրա համար, վոր պարզ կերպով ցույցադրվի հակառակորդի կողմում

հայտարարված նպատակները դասավորութիւններ, վոր առաջուց հայտարարված նպատակը չնդու- նենք իբրև նոր յերևացած նպատակ կամ բաց չթողնենք նոր յերևացած նպատակը:

1) Պլանշետի վրա փակցրած մի թերթ մաքուր թղթի վրա դիր մի կամայական կետ և այդ կետն ընդունիր իբրև քո դիտակետը:

2) Գծիր տեղանքում և քարտեզի վրա յեղած որիյնտիրի ուղղութիւնը, նկարիր նրա տեսքը կամ գրիւր նրա անունը (զանգազատուն, ծխնե- լույդ, ջրաղաց և այլն) և նշանակիր այն անկյու- նաչափի շրջանի 30—00 թվով:

3) Հայտարարելով նպատակը, չափիր նրա շեղումը որիյնտիրից, անկյունաչափի բաժանում ներով արտաշատած և վորոշիր մինչև այդ նպա- տակն յեղած հեռակայութիւնը:

4) Սխեմայի վրա գծիր դեպի այդ նպատակը յեղած ուղղութիւնը. ցույց տալով նրա շեղումը հիմնական որիյնտիրից և մինչև այդ նպատակն յեղած հեռակայութիւնը:

5) Այդ ուղղութիւն վրա պայմանական հշանով գծագրիր նպատակը և համարակալիր այն:

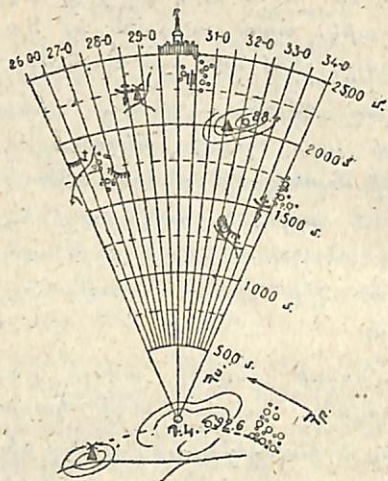
6) Հետևիր, վոր սխեմայում նպատակները մի- միանց և որիյնտիրի նկատմամբ դասավորվեն

այնպես, ինչպես նրանք դասավորված են տե- ղանքում. յիթե որինակ, № 3 նպատակը տեղան- քում յերևում և № 2 նպատակից ավելի ձախ և ավելի մոտիկ, ապա այդպես էլ նա պետք և ցույց տրված լինի նաև սխեմայում:

7) Ուշադրութեամբ գննիր հայտարարված նպատակի չորս կողմի տեղանքը, յիթե այդ նպատակի մոտերքում բնորոշ տեղական առար- կաներ կան. որինակ, ճանապարհներ, անտառի ծալքեր, գետեր, վտակներ և այլն, ապա սխեմա- յում նշանակիր նրանց դրութիւնը նպատակի նկատմամբ:

8) Վորպեսզի բեղնից ավելի բարձր պետը հայտարարված նպատակները կարողանա քո սխեմայից փոխանցել իր ընդհանուր սխեմայի կամ քարտեզի վրա, ուստի կողմորոշելով սխեման ըստ հիմնական որիյնտիրի՝ 30—00-ի, սխեման տա- րադիրտի դեպի 2—3 տեղական առարկա (անտա- ռի անկյունը, ճամբաների խաչմերուկ և այլն), վոր կան քարտեզում, գծիր դրանց ուղղութիւն ները և ցույց տուր այդ առարկաների հեռակա- յութիւնը: Այնուհետև գծագրիր շրջապատող տե-

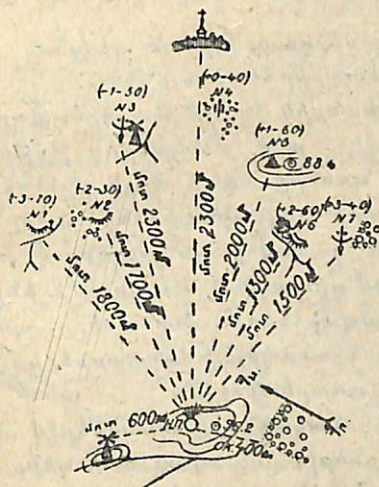
դանքի համառոտ սխեման և գծեր դեպի հյուսիսի ուղղությամբ (գծանկար 5.):

Գծանկ. 5 Նավատակների սխեման

9) Նավատակների փոխանցումը սխեմայի վրա կարելի չէ հեշտացնել, վաղորդը պատրաստելով սխեմայի վրա սեկտոր (ցանց)՝ դիտակետի կանոնադրված կետից տարածք (միմիանցից հեռացող) շառավիղներով, միջին շառավիղից՝ որից նտիլի ուղղությամբ դեպի աջ ու ձախ, յուրաքանչյուր,

շառավիղն անցկացնելով ամեն մի 0—50 բաժանումից հետո, անուհետև սխեմայի մասշտաբի համաձայն ամեն մի 500—1000 մետրից հետո կանգնածը, կետից անցկացրու կիսաշրջաններ, վորոնք ցույց են տալիս հեռակայությունները. նավատակներ հայտարերելու դեպքում նշանակիր դրանց սխեմայի վրա արդեն պատրաստված սեկտորի (ցանցի) մաշտաբով (գծանկ. 6):

10) Այն դեպքում, յիսը նպատակները տեղանքում մեկը մյուսից խիստ մոտ են դասավորվում. վորպեսզի ցանցի մի վորեն մասը շատ չխճողվի նպատակներով և որիյինտիրներով, մի պահպանիր մասշտաբն ըստ հեռավորության և ըստ անկյունաչափի, այլ պահպանիր այն կանոնները, վոր մատնանշված են 6-րդ կետում:

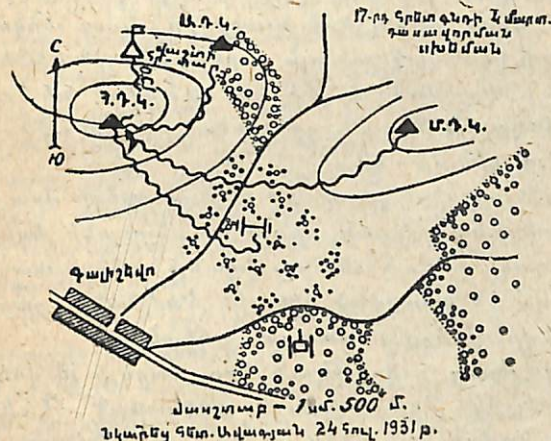
X. ՄԱՐՏԿՈՑԻ ԴԱՍԱՎՈՐՄԱՆ ՍԽԵՄԱՆ

Մարտկոցի դասավորման սխեման գծադրելու համար կատարիր հետևյալը՝

1) Թափանցիկ թուղթ փակցրու քարտեզի վրա և քարտեզից այդ թափանցիկ թղթի վրա փոխանցրու ամենից ավելի ալքի ընկնող և կարևոր առարկաների պայմանական նշանները, վոր կան մարտկոցի դասավորման ռաշոնում (կրակային դիրքի կամ դիտակետի ռաշոնում), ինչպես որինակ, ճանապարհները, անտառները, պուրակները պարզորոշ նշանակելով անտառների յեղրերը և տեղական առարկաները:

2) Հորիզոնականների կտորներով նշանակիր բարձրունքները, իսկ ամենահտե դժիր դիտակետերի, կրակային դիրքերի և քարշակների գտնված տեղերը:

3) Առանց քարտեզից ընդոր նշանները փոխանցելու, և սխեման նշաններով խճճելու, աշխատիր ամեն մեկին հնարավորութուն տալ հասկանալու քո նկարած սխեման և մարտկոցի կամ դիտակետի գտնված տեղը սխեմայից փոխանցելու քարտեզի կամ մարտկոցի, դիվիզիոնի և գնդի ընդհանուր սխեմայի վրա (գծանկ. 7):

Գծանկ. 7 Մարտկոցի դասավորման սխեման.

XI ԻՆԶՊԵՍ ՊԵՏԻ Ե ՎՈՐՈՇԵՆԻ ԴԻՏԱԿԵՏԻ ԿԱՍՆ
ՀՐԱՆՈՐԻ ԳՏՆՎԱԾ ՏԵՂԸ (ԿԵՏԸ)

Դիտակեցի կամ հրամոքի զգնված սեղը կարելի
յի վորոշել հետևյալ յեղանակներով՝

ա) Յերեմիայի կեցերի ոգնությամբ վարոնք գոյություն
ունեն սեղանցում յեվ նկարված են քարեզի վրա,

1. Հասարակ բուսսուրը կամ ստերեոպիտակը,
30—00 ուղղիւր մի վորեն կետի (որինակ հողմա-
ղացի), վորի զրուծյունը լավ հայտնի յի քար-
տեղի վրա, այնուհետև նշադրվիւր մյուս յերկու
կետերի (զանգակատան և գործարանային ծխնե-
լույզի) նկատմամբ և զրի առ ստացված նիշերը
(հողմաղացին 30—00, զանգակատանը 38—50, և
ծխնեկույզին 17—20)։

2. Յելլուրիդե բոլորակը զիր քարտեղի վրա և
տեղափոխիւր այնքան, մինչև վոր բոլորակի յեղրի
սանդղակի բաժանումները, վորոնք համապատաս-
խանում են ստացված նիշերին, համընկնեն քար-
տեղի վրայի համապատասխան կետերին։

Այդ յերեք ուղղությունները կարելի յի գծել
Թափանցիկ թղթի վրա, և ցանկացած կետից
գծած կամայական գծից աջ ու ձախ (հողմաղացի
ուղղությունից՝ 30—00-ից) ցույց տալ յերկու
ստացված անկյունները աջ կողմում մի անկյունը

(դեպի ծխնեկույզը 12—80) և ձախ կողմում մյուս
անկյունը (դեպի զանգակատան 8—50)։ Յեթե
դրանից հետո (նույն յեղանակով, ինչ և նախորդ
դեպքում) այլ յերեք կետերը համընկեցնել դրանց
համապատասխանող քարտեղի վրայի կետերին և
ասեղով ծակել անկյունների զազաթների վրայից,
ապա քարտեղի վրա կստացվի այն կետը վորը
փնտռում ենք,

բ) Յերկու կեցերի ոգնությամբ, վարոնք գոյություն
ունեն սեղանցում յեվ նկարված են քարեզի վրա,

1. Հասարակ բուսսուրը, թուլացրու մագնիսային
սլաքի արգելակը (տորմոզը) և դարձնելով ան-
կյունաչափային բոլորակը համընկեցրու սլաքի
հուսիսային ծայրը բուսսուրի «O» բաժանու-
մին. դրանից հետո նշադրվիւր բուսսուրով այն
յերկու կետերի նկատմամբ, վորոնք կան նաև
քարտեղի վրա։

2. Հիշիւր, (զրի առ) ստացված նիշերը և ապա
վարվիւր այնպես, ինչպես և նախորդ դեպքում
(այսինքն, ոգտվիւր ցելլուրիդի բոլորակով կամ
Թափանցիկ թղթի վրա գծիւր ստացված անկյուն-
ները), միայն այն տարբերությամբ, վոր դեպի
յերբորդ կետը յեղած ուղղությունը կարող է փո-
խարիւրվել դեպի հյուսիս ցույց տվող ուղղությամբ

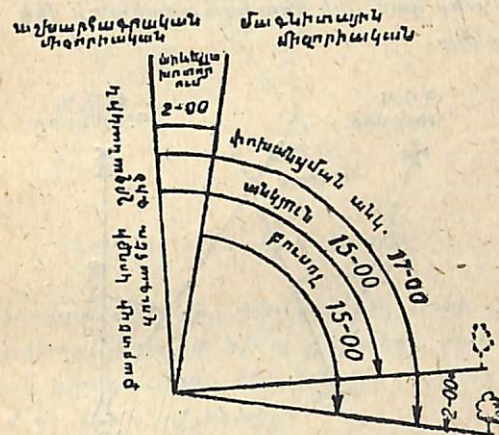
(բոլորակի «Օ» բաժանումը դիպի հյուսիս), վորը բոլորակի կամ թափանցիկ թղթի դարձնելու դեպքում շարունակ գուգահեռական դրոլթյամբ պահիր քարտեզի կողքի շրջանակի նկատմամբ:

3. Այդ ժամանակ մի մոռանար մագնիսային խոնարհման մասին (յերկրի աշխարհագրական և մագնիսային բևեռները չեն համընկնում միմիանց հետ, ուստի աշխարհագրական և մագնիսային միջոցակաճների միջև կաղմվում և մի անկյուն, վորը կոչվում է մագնիսային խոնարհում. նայած մագնիսային խոնարհմանը աշխարհագրական միջորեականից դեպի արևելք կամ դեպի արևմուտք, մագնիսային խոնարհումը լինում է արևելյան կամ արևմտյան):

Անկյունները տեղանքի վրայից քարտեզի վրա փոխանցելիս, արևելյան խոնարհումը գումարիւր փոխանցվող անկյունի մեծության վրա, իսկ արևմտյան խոնարհումը հանիր, անկյունները քարտեզի վրայից տեղանքի վրա փոխանցելիս, արա ընդհակառակը (գծանկ. 8):

Բուսսոլը = 15 — 00, արևելյան խոնարհումը = 2 — 00:

Քարտեզի վրա փոխանցելիս անկյունը = 17 — 00:

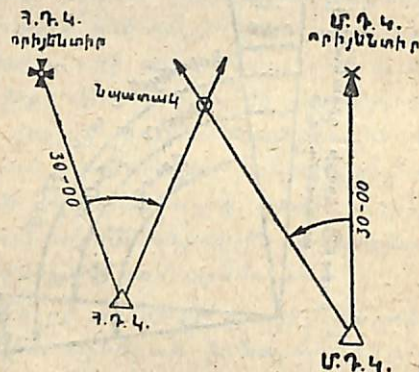

Գծանկ. 8 մագնիսային խոնարհում:

XII ՆՊԱՏԱԿԻ ՀԱՏՈՒՄՆԵՐԸ

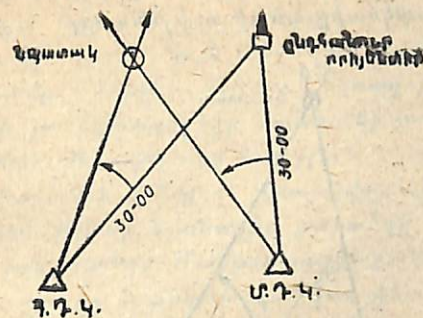
(Գծանկ. 9, 10, 11).

1) Նշանակիր քարտեզի վրա յերկու կողքի դիտակետեր կամ մեկ հրամատարական և մեկ կողքի դիտակետ:

Գծանկ. 9. Նպատակի հատումները.

2) Նշանակիր յերկու դիտակետերից լեռնացող ընհանուր որիչները՝ զտնված տեղը յեթե ընդհանուր որիչներ չկա, ապա նշանակիր յերկու առանձին որիչներնեքի զտնված տեղը, լեթե

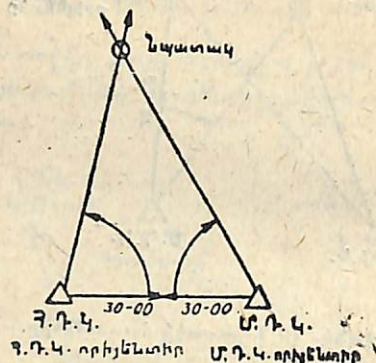

Գծանկ. 10 Նպատակի հատումները.

դիտակետերը միմիանց տեսնում են, ապա պարտադիր չեն որիչները նշնել քարտեզի վրա, վերոկետակ դիտակետերը մեկը մյուսի համար ծառայում են իբրև որիչներ:

3) Յերկու դիտակետերից ել ստերեոդիտակով կամ Բուսոլի անկյունաչափային բոլորակով 30—0 գծն ուղղիք դեպի հիմնական որիչները կամ որիչներնեքը, չափիր դեպի դրանց և դեպի նպատակի ուղղությունների միջև յեղած անկյունները:

4) Քարտեզի վրա գծիր հետևյալ ուղղութիւնը.
 ներք՝ դիտակետից դեպի Դրոյնտիրը և ցելլու.

Գծանկ. 11 Նպատակի հատումները

լուրդի բոլորակի կամ խորտո- անկյունաչափի
 ոգնութեամբ նշանակիր չափված անկյունները,
 անկյունները նշանակելուց հետո գծիր դիտակե-
 տերից դեպի նպատակի ուղղութիւնը, այս ուղ-
 ղութիւնների հատման կետը կլինի նպատակի
 գտնված տեղը, Գծանկարներ 9, 10 և 11.

XIII ՄԻՆՁԵՎ, ՆՊԱՏԱԿՆ ՅԵՂԱԾ ՀԵՌԱԿԱՅՈՒ-
 ԹՅՈՒՆԸ ՎՈՐՈՇԵԼԸ

Մինչև նպատակը չեղած հեռակայութիւնը վո-
 բոշվում է՝

1) Աշխատանքով: Յերբ ձեռքի տակ քարտեզ և
 գործիքներ չկան:

Սխալը նվազեցնելու համար, ոգտագործիր
 նպատակի դիրքն այն տեղական առարկաների
 նկատմամբ, մինչև վորոնց հեռավորութիւնը
 հայտնի չէ. ոգտագործիր նպատակի չափերի ան-
 կյունային մեծութիւնը և այլն:

2) Քարտեզի միջոցով: Հնարավորութեան չափ
 մեծ ճշտութեամբ նշանակիր քարտեզի վրա նպա-
 տակի բռնած տեղը: Մասշտաբային քանոնի ոգնու-
 թեամբ չափիր հրանոթի գտնված կետից մինչև
 նպատակը չեղած հեռավորութիւնը:

3) Յերկրի տակի կամ ստերեոգիտակի միջոցով:
 Այս լեղանակը կարելի չէ կիրառել, լեթե հայտ-
 նի լինի նպատակի կամ այն տեղական առարկայի
 չափերը, վորի մոտ գտնվում է նպատակը: Դրա
 համար՝

ա) չափիր այն անկյունը, վորի տակ յերևում է
 նպատակը կամ նպատակին մոտիկ գտնված տե-
 ղական առարկան.

բ) նպատակի (տեղական առարկայի) չափը
 բաժանիր չափելու ժամանակ ստացված անկյունի
 բաժանումների թվի վրա և քանորդը բազմա-
 պատկիր 1000-ի վրա, կատանաս մինչև նպատա-

կը յեղած հեռակայությունը, Ուրիմակ. նպատակին մոտիկ գտնվող հեռագրասյունի բարձրությունը հավասար է 6 մետրի (3 սաժենի), Հեռագրասյունն յերևում է անկյունաչափի 0—05 բաժանման անկյունի տակ: Մինչև նպատակը յեղած հեռակայությունը հավասար է $\frac{6 \times 1000}{5} = 1200$ մետր (600 սաժեն):

XIV ՀԱՐԹԱԶԱՓԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

Հարթաչափը վորոշվում է նպատակի և մարտկոցի տեղերի բարձրությունների տարբերությամբ: Հարթաչափը կարելի է վորոշել քարտեզի հորիզոնականների միջոցով: Յեթն ձեռքի տակ քարտեզ չկա կամ լեթե քարտեզի վրա չի նշանակված մարտկոցի և նպատակի գտնված տեղերը, ապա վորոշիր դիտակետից մինչև նպատակն յեղած հեռավորությունը (յենթադրենք այդ հավասար է 4000 մետրի) և բուսսողի միադիտակի մոնուկուլյարի) կամ ստերեոդիտակի ոգնությամբ վորոշիր դիտակետից մինչև նպատակը յեղած տեղի անկյունը, աբտահայտված անկյունաչափի բաժանումներով (դիցուկ դա հավասար է 1—00), այսպիսով նպատակի բարձրությունը դի-

տակետից հավասար է $\frac{4000 \times 100}{1000} = 400$ մետրի: Մինչև նշել կատարիր մարտկոցի նկատմամբ Յենթադրենք, վոր դիտակետից մինչև մարտկոցն յեղած տեղի անկյունը հավասար է 2—00, ապա դիտակետը մարտկոցից բարձր է՝ $\frac{2000 \times 200}{1000} = 400$ մետրի: Այսպիսով նպատակի բարձրությունը մարտկոցից հավասար է 400 մետր + 400 մետր = 800 մետրի, այսինքն, նպատակը 800 մետրով բարձր է մարտկոցից:

Գծանկ 12. հարթաչափի վորոշումը

Չափելով մարտկոցից մինչև նպատակն յեղած հեռավորությունը (6000 մետր), տեղի անկյունը վորոշիր այսպես՝ $\frac{800 \times 1000}{6000} = 1.33$. Հետևաբար, տեղի անկյունը հավասար է պլլուս 1,33, այսինքն, հիմնական հրանոթի համար հարթաչափը հավասար է 31—33 (գծանկ. 12):

Սոցիալիստական մրցակց-ւթյան և հարվածաշության միջոցով կատարելագործիր քո գիտելիքները և բարձրացրու մարտական պատրաստութիւնդ:

Դաշտ դուրս գալիս ձգտիր պարզորոշ հասկանալու քեզ և քո ստորաբաժանիմանն առաջադրւած խնդիրը:

Հետախուզութիւնը թաքուն կատարիր և հետեանքների մասին ժամանակին ու հակիրճ կերպով զեկուցիր հրամատարին, վոչ մի ավելորդ բան չավելացնելով քեզնից:

Քո որդիներդ նորմանքը հետեյալն են՝

1. Ձեռքի մատներով, յերկդիտակով, ստերեոգիաակով և բուսստով աւելյուններ չափելը՝ 10 վայրկյան:

2. Քարտեզի կողմորոշումն կողմնացուցով՝ 30 վայրկյան:

3. Քարտեզի կողմորոշումն տեղական առարկաներով՝ 1 րոպե:

4. Անկյունի չափելը ցիլլոլոիդե բոլորակով՝ 15 վայրկյան:

5. Կանգնած կետի տեղը քարտեզի վրա տեղական առարկաներով վորոշելը՝ $1\frac{1}{2}$ րոպե:

6. Տեղում ցույց տված կետը գտնելը քարտեզի վրա, և ընդհակառակը՝ 1 րոպե:

7. Որելյենտիրի նկատմամբ նպատակի բռնած դիրքի մասին զեկուցելու համար՝ 30 վայրկյան:

8. Պայթյունի բարձրութիւնը և պայթյունի դրութիւնը նպատակի նկատմամբ դիտելու և այդ մասին զեկուցելու համար՝ 20 վայրկյան:

9. Ըստ ուղղութեան, բարձրութեան և հեռավորութեան մի հերթի պայթյունները դիտելու և այդ մասին զեկուցելու համար՝ 30 վայրկյան:

10. Աչքաչափով մինչև 5 կիլոմետր չեղած հեռակայութիւնը վորոշելու համար, $10\frac{0}{10}$ րոպե վոչ ավելի սխալ անելով—10 վայրկյան:

11. Կանոնագրքի յեղանակով կրակային դիրքի ծածկոցի բարձրութիւնը չափելու համար, 1 մետրից ավելի սխալ չանելու պայմանով՝ 10 վայրկյան:

Աշխատիր գերակատարել տվալ նորմաները և խտացրու հարվածաթիւների շարքերը:

Քո անձնական աշխատանքը կառուցիր առողջ սոցիալիստական մրցակցութեան հիմունքի վրա և ամրացրու կարմիր Բանակի մարտական հզորութիւնը:

I. Հրետանային հետախուզություն	3—7
II. Ճանապարհի հետախուզություն	8—15
1. Ճանապարհի հետախուզության մեկ- նելուց առաջ	
2. Ճանապարհի նախարդակը (կրոկի)	
3. Շարժման ժամանակ	
4. Կամուրջ զննելու ժամանակ	
5. Գետի ծանծաղուտ (կտրոնք) փնտռե- լու ժամանակ	
6. Բնակարանորդի աշխատանք կատա- րելիս	
7. Փարոսի և ուղղեցուցի աշխատանքը	
III. Առաջավոր և հրամատարական հետա- խուզություն	15—20
1. Առաջավոր դիտակետի ընտրությունը	
2. Հրամատարական դիտակետի ընտ- րությունը	
3. Կողքի դիտակետի ընտրությունը	
IV. Կրակային դիրքի հետախուզությունը	20—26
1. Կրակային դիրքի ընտրությունը	
2. Նվազագույն նշանոց վորոշելը	
3. Ծածկոցի բարձրությունը վորոշելը	
4. Բաց դիրքի ընտրությունը	

V. Կողմնորոշում	26—33
1. Հյուսիսի ուղղության վորոշելը ժա- մացույցի ոգնությունը	
2. Հյուսիսի վորոշելն աստղերի ոգնու- թյամբ	
3. Հյուսիսի վորոշելը տեղական առա- վանների ոգնությամբ	
4. Քարտեզի կողմնորոշելը	
5. Կանգնած կեանքի վորոշելը	
VI. Հետախույզը մարտում	33—43
VII. Հետախուզության մատյան	43—44
VIII. Հեռատեսիլ գծանկար	44—47
IX. Նպատակների սխեմա	47—52
X. Մարտկոցի դասավորման սխեմա	52—53
XI. Ինչպես պետք է վորոշել դիտակետի կամ հրանոթի գտնված տեղը (կետը)	54—57
ա) Յերեք ալլ կետերի ոգնությունը, վորոնք կան տեղանքում և քարտեզի վրա	
բ) Յերկու կետերի ոգնությունը, վորոնք կան տեղանքում և քարտեզի վրա	
XII. Նպատակի հատումները	58—60
XIII. Մինչև նպատակը յեղած հեռակալու- թյունը վորոշելը	60—62
XIV. Հարթաչափի վորոշելը	62—63
XV. Բարձրացրու մարտական պատրաստու- թյունը	64—65

Գլավր. № 7589 (բ) Հրատ. № 2208 Պատ. 1607 Տիրած 5000
Պետերսբուրգի տպարան, Յերևան

Հանձնված է արտադրության 9/
Ստորագրված է տպելու 8/VI

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0219829

ԳԻՆԸ 25 ԿՈՊ. (2 ձ.)

Բ. Րոզինկո

ПАМЯТКА РАЗВЕДЧИКУ-АРТИЛЛЕРИСТУ

Госиздат ССР Армении
Эривань—1932